

مقام قلاخ و عترت

علامه حاج شیخ علی نداری شاهرودی رحمۃ اللہ علیہ

تحقیق

غلام حسن نجف زاده

سرشناسه: نمازی شاهرودی، علی، ۱۲۹۳-۱۳۶۳.
 عنوان و نام پدیدآور: مقام قرآن و عترت در اسلام / تألیف علی شاهرودی.
 مشخصات نشر: مشهد: انتشارات ولایت، ۱۳۹۴.
 مشخصات ظاهری: ۲۳۲ ص.
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۱۷۲-۹۱-۳
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 یادداشت: چاپ قبلی: تهران: سعدی، ۱۳۸۲.
 یادداشت: کتابنامه.
 موضوع: خاندان نبوت.
 موضوع: خاندان نبوت در قرآن.
 موضوع: خاندان نبوت - احادیث.
 رده بندی کنگره: BP۲۵/ن۴۸ق۱۳۹۴
 رده بندی دیویی: ۹۳۱/۱۷
 شماره ثبت: ۴۱۰۱۸۲۸ / ملی

انتشارات ولایت

نام کتاب: مقام قرآن و عترت
 مؤلف: آیت الله علامه حاج شیخ علی نمازی شاهرودی
 تحقیق: غلام حسن نجف زاده
 ویراستار: محمد ربانی
 حروف چینی و صفحه آرایی: جواد جعفری
 نوبت چاپ: اول (ناشر)
 تاریخ چاپ: ۱۳۹۴ ش - ۱۴۳۷ ق
 تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه
 قیمت: ۷۸۰۰ تومان
 چاپخانه: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی
 ناشر: انتشارات ولایت
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۱۷۲-۹۱-۳

مراکز پخش

مشهد، انتشارات ولایت، تلفن: ۰۹۱۵۱۵۷۶۰۰۳
 مشهد، انتشارات نورالکتاب، چهارراه شهیدان نبش پاساژ گنجینه، تلفن: ۰۵۱-۳۲۲۲۳۱۳۰، ۰۹۱۵۱۱۹۹۴۸۶
 قم، خیابان معلم، انتشارات دارالتفسیر، تلفن: ۰۲۵۱-۷۷۴۴۲۱۲
 تهران، خیابان شریعتی، روبروی ملک، خیابان شبستری، خیابان ادیبی، پلاک ۲۶، انتشارات نبأ، تلفن: ۰۲۱-۷۵۵۰۴۶۸۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 ﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ﴾

علم و معرفت بزرگ‌ترین و بهترین نعمت الهی است که خداوند متعال آن را به بندگان صالح خویش عطا می‌فرماید و آن‌ها را در مسیر عبودیت و کمال بندگی به سوی خود با آن یاری می‌دهد. برترین مباحثات بندگان خدا نیز، برخورداری از این نعمت گرانسنگ است. عالمان ربانی و عارفان حقیقی کسانی هستند که در راه بندگی خدا همواره پیامبران الهی و اهل‌بیت (علیهم‌السلام) - صلوات الله علیهم اجمعین - را چراغ راه خویش قرار داده و هیچ‌گاه از سلوک اهل‌بیت (علیهم‌السلام) و عملی آنان احساس خستگی به خود راه نداده‌اند و از هر طریق دیگری غیر از راه اهل‌بیت (علیهم‌السلام) دوری و بیزاری جسته‌اند.

موسسه معارف عالم آل محمد (علیه‌السلام) با هدف احیای آثار چنین بزرگانی، که در طول تاریخ تشیع همواره مدافع و پشتیبان معارف اصیل و حیانی و علوم راستین اهل‌بیت (علیهم‌السلام) بوده‌اند، سامان یافته است. امید دارد با توجهات خاص حضرات معصومین (علیهم‌السلام)، توفیق احیای آثار ارزشمند آن بزرگان را یابد.

فهرست مطالب

۱۱.....	مقدمه تحقیق
۱۷.....	مقدمه مؤلف

بخش اول معرفت و شناسایی قرآن / ۲۸

۳۰.....	فصل ۱: شناسایی قرآن از نظر آیات و روایات
۳۰.....	الف: شناسایی قرآن از نظر آیات
۳۲.....	ب: معرفی قرآن در گنجواره امام علیه السلام
۳۶.....	فصل ۲: دانایی دوازده امام علیهم السلام به علوم قرآن
۴۸.....	فصل ۳: تفسیر قرآن بدون بیان عترت جایز نیست

بخش دوم: معرفت و شناسایی عترت / ۵۰

۵۹.....	فصل ۱: اعطای فهم و علم رسول اکرم صلی الله علیه و آله به عترت او
۶۰.....	فصل ۲: احصاء و ضبط همه علوم در وجود امام علیه السلام
۶۲.....	فصل ۳: آگاهی ائمه علیهم السلام به علوم داده شده به ملائکه و انبیاء
۶۳.....	فصل ۴: وجود تمام کتب آسمانی و آثار و علوم پیامبران نزد ائمه هدی
۶۷.....	فصل ۵: دانایی ائمه علیهم السلام به گذشته و آینده
۶۹.....	فصل ۶: عرضه ملکوت آسمان ها و زمین بر پیغمبر و ائمه هدی علیهم السلام
۷۱.....	فصل ۷: دانایی ائمه علیهم السلام به تمام اسامی پیامبران و پادشاهان
۷۲.....	فصل ۸: شب قدر، برهانی بر عظمت و جلال امامان علیهم السلام

فصل ۹: منابع علم امامان (ع)	۷۶
فصل ۱۰: اثبات علم غیب برای پیغمبر و ائمه هدی (ع)	۷۹
آیات و روایاتی در اثبات علم غیب پیامبر و ائمه (ع)	۷۹
۱. اخبار غیبی امیرالمؤمنین (ع)	۹۴
۲. اخبار غیبی امام حسن مجتبی (ع)	۹۷
۳. اخبار غیبی سید مظلومان، امام حسین (ع)	۹۹
۴. اخبار غیبی امام سجاد، زین العابدین (ع)	۱۰۰
۵. اخبار غیبی امام باقر (ع)	۱۰۲
۶. اخبار غیبی امام صادق (ع)	۱۰۴
۷. اخبار غیبی امام موسی بن جعفر (ع)	۱۰۸
۸. اخبار غیبی حضرت رضا (ع)	۱۱۲
۹. اخبار غیبی امام نهم، حضرت جواد (ع)	۱۱۳
۱۰. اخبار غیبی امام دهم، علی الهادی (ع)	۱۱۶
۱۱. اخبار غیبی امام حسن عسکری (ع)	۱۱۹
۱۲. اخبار غیبی امام زمان (ع)	۱۲۷
جمع بندی و رفع ابهام از برخی آیات و روایات	۱۳۳
توجیه روایات نفی کننده علم غیب	۱۳۴
توجیه آیات نفی کننده علم غیب	۱۳۷
فصل ۱۱: شرح توانایی ائمه هدی (ع)	۱۴۲
عمل امام (ع) به مقتضای قدرت بشری	۱۴۸
عمل امام (ع) بر اساس علم بشری	۱۵۰
پی آمدهای عمل پیغمبر و امام (ع) به علم غیب خود	۱۵۲
نمونه هایی از عمل امامان (ع) بر اساس علم و قدرت بشری	۱۵۴
عرضه اعمال بندگان بر پیغمبر و ائمه (ع)	۱۵۵

۱۵۹.....	ائمه علیهم السلام شاهدان خدا بر خلق اند
۱۶۳.....	پیغمبر و ائمه علیهم السلام واسطه فیض بین خالق و مخلوق اند
۱۶۶.....	فصل ۱۲: زیارت قبور مطهر پیغمبر و امامان علیهم السلام
۱۶۷.....	فضیلت زیارت قبور ائمه علیهم السلام
۱۷۲.....	فضیلت زیارت جامعه کبیره
۱۷۳.....	زیارت قبور در قرآن و سنت پیامبر صلی الله علیه و آله
۱۷۵.....	وفاق مفاد زیارات با قرآن کریم
۱۷۷.....	وجود برگذاشت قبور پیامبر و ائمه علیهم السلام
۱۸۰.....	بودن و استلام قبر امام علیه السلام و متعلقات حرم
۱۸۳.....	شفیع قرار دادن پیامبر و امامان علیهم السلام
۱۸۷.....	بنا کردن قبه و بناگاه برای شهر امامان علیهم السلام
۱۸۹.....	دلالت قرآن کریم بر لزوم تحویل و تعمير قبور پیغمبر و ائمه علیهم السلام
۱۹۵.....	پیشانی نهادن بر عتبات مقدسه
۱۹۶.....	پاسخ به چند شبهه جاهلانه
۲۰۰.....	هشدار به برادران ایمانی

خاتمه: بیان اعتبار منابع کتاب / ۲۰۵

۲۱۱.....	فهرست آیات کریمه
۲۱۷.....	فهرست روایات شریفه
۲۱۹.....	کتابنامه
۲۳۲.....	چکیده عربی و انگلیسی
۲۳۳.....	بیان موسسه

مقدمه تحقیق

بسم الله الرحمن الرحيم

قرآن و عترت، ده امانت گران بهای رسول خداست که بنابر ادله فراوان و متواتر با یکدیگر تلازم همیشه‌ای دارند و هیچ‌گاه از هم جدا نخواهند شد.

چنانچه در احادیث بسیاری آمده است:

إِنِّي تَارِكُ بَيْكُم مَّقْلَبِينَ أَمَّا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا كِتَابَ اللَّهِ وَعَشْرَتِي أَهْلَ بَيْتِي فَإِنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضُ^۱

من در میان شما دو چیز گران‌بای من گذارم که تا وقتی به آن دو تمسک جوئید گمراه نمی‌شوید کتاب خدا و عترت من، اهل بیت من از یک دیگر جدا نمی‌شوند تا در حوض بر من وارد شوند.

این تفکیک ناپذیری به این معناست که دست‌یابی به معارف و هدایت‌های ناب قرآن تنها از طریق اهل البیت علیهم‌السلام میسر است و قرآن منهای عترت، کامل هدایت‌گر نیست. حتی در بعضی از روایات دیگر آمده است که اهل بیت علیهم‌السلام افضل از کتاب خدا هستند مثل فرمایش پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم که فرمودند:

إِنِّي تَارِكُ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ كِتَابَ اللَّهِ وَعَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ وَإِنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ هُوَ أَفْضَلُ لَكُمْ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ لِأَنَّهُ يُتْرَجَمُ لَكُمْ كِتَابَ اللَّهِ^۲

همانا من در میان شما دو چیز گران‌بای من گذارم کتاب خدا و علی بن ابی‌طالب و همانا علی بن ابی‌طالب برتر است برای شما از کتاب خدا، زیرا که او کتاب خدا را برای شما ترجمه می‌کند.

۱. بصائر الدرجات، ص ۴۱۳، ج ۳، بعد از التلاوة، ج ۲۳، ص ۱۴۱، ح ۹۱ (باب هفتم از ابواب جمل احوال الائمه علیهم‌السلام ... از کتاب الإمامة).

۲. ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۳۷۸؛ البرهان فی تفسیر القرآن، ج ۱، ص ۲۹، ح ۳۲ [۸۵].

در حقیقت امام، قرآن ناطق و قرآن، امام صامت است یعنی قرآن به خودی خود گویا نیست و نمی تواند راهنما باشد. همان گونه که در فرمایش امیرالمؤمنین علیه السلام این معنا آمده است.^۱

اگر کمی در فرمایشات اهل البیت علیهم السلام دقت کنیم می یابیم که حضرات معصومین علیهم السلام با بیان های مختلف مردم را به کتاب خدا دعوت کرده اند^۲ و همان گونه اگر به آیات کریمه قرآن با توجه نگاه کنیم می بینیم که در جای جای قرآن خداوند متعال مردم را به پیروی از عترت فرا خوانده است^۳ و این نیست جز این که این دو (قرآن و عترت) در واقع کما یجد بگمستند و هدایت خلق به واسطه این دو با هم انجام می شود و هدایت به تنهایی امکان پذیر نمی باشد.

افسوس و حسرت که کربلای از امت رسول خدا صلی الله علیه و آله با تمسک به کلام عده ای که زبان مادری خویش را به خویر بدل نمودند در مقابل فرمایش پیامبر صلی الله علیه و آله که لحظات آخر عمر شریفشان فرمودند قلم بر کفشان بردارید تا چیزی برایتان بنویسم که تا ابد گمراه نشوید، شعار «حسبنا کتاب الله» را عام کردند^۴ و بدین وسیله خود را از ثقل جدا ناپذیر قرآن (عترت) که حامل تفسیر آن بودند، محروم ساختند.

اثر گران سنگی که پیش رو دارید یکی از آثار برجسته و محدث آیه الله حاج شیخ علی نمازی شاهرودی رحمته الله علیه است که در آن تلاش شده است مقام قرآن و عترت به

۱. الکافی، ج ۱، ص ۶۱، ح ۷؛ بحار الأنوار، ج ۸۹، ص ۸۲، ح ۱۱ (باب هشتم از ابواب فضائل و احسانه و... از کتاب القرآن).

ذلك القرآن فانشغلوه و لئلا يتطلق لكم أخيركم عنه إن فيه علم ما مضى و علم ما يأتي إلى يوم القيامة و حاكم ما بينكم و بين ما أحببكم فيه تختلفون قلوا سألتموني عنه لعلهم يفتخروا؛ این نسخه همان قرآن است. از او باز پرسید، او هرگز به زبان شما سخن نکند، من به ترجمانی از او شما را خبر می دهم که در آن است علم هر چه گذشت و علم هر چه تا روز قیامت بیاید، قرآن میان شما حکم است و در هر چه اختلاف دارید بیان قاطع دارد، اگر از من پرسید به شما می آموزم.

۲. معانی الاخبار، ص ۱۳۲، ح ۱؛ بحار الأنوار، ج ۲۵، ص ۱۹۲، ح ۵ (باب ششم از ابواب علامات الامام علیه السلام... از کتاب الامامة).

۳. به مانند: النساء (۴)، آیه ۵۹: فَمَا آمَنَ الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ؛ و المائدة (۵)، آیه ۵۵: فَإِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَ زَمُونَهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ هُمْ رَاكِعُونَ).

۴. عمدة القاری، ج ۲۱، ص ۲۲۴، ح ۵۶۶۹؛ المصنفة وفدک، ص ۷۳؛ الأمالی (للمفید)، ص ۳۶، ح ۳؛ بحار الأنوار، ج ۲۲، ص ۴۷۴، ح ۲۲ (باب اول از ابواب ما يتعلق بارتحاله... از کتاب تاریخ نبینا علیه السلام).

خوبی تبیین شود. لذا این اثر در دو بخش کلی در راستای شناخت دو امانت گران بهای پیامبر در بین مسلمانان سامان گرفته است. مؤلف کوشیده است تا در این کتاب به ویژگی‌های جدا ناپذیری این دو از یکدیگر بپردازد.

شرح حال مؤلف^۱

آیت الله حاج شیخ علی نمازی شاهرودی در سال ۱۳۳۳ هجری قمری و در خانواده‌ای مذهبی و اهل علم به دنیا آمد. پدر ایشان مرحوم حاج شیخ محمد بن اسماعیل نمازی شاهرودی از علمای به نام شاهرود بود که اجازه اجتهاد خود را از مرحوم سید ابوالحسن اصفهانی و مرحوم فیروزآبادی گرفته و تألیفات سودمندی از ایشان به یادگار مانده است. مرحوم حاج شیخ علی نمازی که از استعداد بی نظیر و پشتکار خستگی ناپذیری برخوردار بود، از کودکی در دبیر و بزرگ‌تر اساتید آن سامان به تحصیل سطوح همت گماشت و در نوجوانی افزون بر نصاب سنتی، حافظ قرآن نیز گشت. ایشان پس از فراگیری سطوح مقدسی و عالی در شاهرود، رهسپار حوزه پربرکت آن زمان خراسان در مشهد شد و از محضر عالمان بزرگ آن دیار بهره‌مند گردید. مهم‌ترین ویژگی تحصیلی مرحوم حاج شیخ علی نمازی، سبب فیض از محضر مرحوم آیت الله میرزا مهدی اصفهانی در فقه، اصول و معارف بود. ایشان تا زمان رحلت این استاد برجسته مدت پانزده سال کمال استفاده را از حضوری می‌نمایند و ضمن آشنایی کامل با مبانی معارفی، فقهی و اصولی ایشان به ترویج این مبانی همت می‌گماشتند. پس از رحلت مرحوم میرزا مهدی اصفهانی، ایشان رهسپار نجف اشرف می‌شوند تا در کنار مرقد مولایشان از عالمان آن حوزه نیز بهره‌مند شوند و پس از مدتی به مشهد بازگشته، مشغول تدریس و تبلیغ معارف اهل بیت (علیهم‌السلام) می‌گردند. این عالم بزرگوار همواره مورد تکریم اهل فضل بود و همت خود را صرف تدریس و تربیت طلاب و نشر معارف و حقایق ناب تشیع می‌کرد.

۱. شرح حال کامل تر و معرفی آثار مرحوم آیت الله علامه حاج شیخ علی نمازی شاهرودی در مقدمه کتاب *النبات والایات* که چند دیگر این مجموعه آثار فارسی ایشان است، آمده است.

مرحوم علامه نمازی از حافظه قوی برخوردار و تلاش و پشتکارش ستودنی و بی نظیر بود. ایشان افزون بر آشنایی با علم تاریخ، علوم غریبه، طب قدیم، ریاضی، گیاه‌شناسی، زبان عربی و فرانسه و حفظ کامل قرآن، توجه ویژه‌ای نیز به روایات و احادیث ائمه معصومین علیهم‌السلام داشته، به گونه‌ای که پنج بار مجموعه بحار الأنوار را به طور کامل مطالعه و بررسی کردند که حاصل این پژوهش ده جلد کتاب ارزشمند مستدرک سفینه البحار و هشت جلد مستدرکات علم رجال الحديث گردید. ایشان هم‌چنین چندین بار کتب اربعه، التذییر، احقاق الحق و سایر کتب روایی را به صورت عمیق مطالعه نمودند که حاصل آن ده جلد کتاب ارزشمند و ماندگار بوده است.

این علم با تری و مجاهد خستگی‌ناپذیر که به اخلاق عملی و تقوای الهی مزین بوده و آثار قلمی فراوانی از خرد به یادگار گذاشت، سرانجام در شب دوشنبه دوم ذی‌الحجه ۱۴۰۵ هجری قمری، صادف با ۲۸ مرداد ۱۳۶۴ هجری شمسی در مشهد دیده از جهان فرو بست و به دیار معبود شتافت. پیکر پاک و مطهر این عالم بزرگ باشکوه تمام تشییع و در حرم رضوی آن شرفت.

گزارش مباحث کتاب

این کتاب در راستای بیان ویژگی‌های قرآن و علم می‌باشد و لذا از دو بخش کلی تشکیل یافته است.

بخش اول به معرفت و شناسایی قرآن می‌پردازد که شامل سه فصل؛ شناسایی قرآن از منظر آیات، دانایی ائمه علیهم‌السلام به جمیع علوم قرآن، جایز نبود تفسیر قرآن بدون عترت می‌باشد.

بخش دوم به آشنایی با مقامات و فضائل اهل بیت علیهم‌السلام اشاره شده است که این بخش دارای دوازده فصل می‌باشد، که عبارتند از: اعطاء علوم پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم به عترت او، احصاء و ضبط تمام علوم در وجود امام، آگاهی اهل بیت علیهم‌السلام به علوم داده شده به ملائکه و انبیاء علیهم‌السلام و... می‌باشد.

فصل دهم آن مربوط به علم غیب پیامبر و ائمه هدی علیهم السلام است و در آن به اخبار غیبی هریک از ائمه علیهم السلام به صورت جداگانه اشاره شده است. در انتهای این فصل به توجیه آیات و روایات نفی کننده علم غیب امامان علیهم السلام پرداخته شده است.

فصل یازدهم آن شرح بازگویی توانایی ائمه هدی علیهم السلام است که در آن به مباحثی از جمله علم امام بر اساس مقتضای قدرت بشری و نیز پیامدهای علم پیامبر و امام به غیب خود، نمونه‌هایی از علم امامان بر اساس علم قدرت بشری و نیز مباحثی راجع به این که ائمه علیهم السلام شاهدان بر خلق و واسطه فیض بین خدا و بندگان هستند، اشاره شده است.

فصل دوازدهم مباحثی را مربوط به زیارت قبور پیامبر و امامان علیهم السلام و نیز آیاتی در تأیید زیارت از قرآن کریم و احکام مختصری در مورد شفیع قرار دادن اهل بیت علیهم السلام و پاسخ به چند شبهه را در بر دارد.

در انتهای کتاب در مورد مؤلفین مطالبی که در این کتاب استفاده شده، سخن به میان آورده است. و در مجموع اطلاعاتی که در مورد کتاب به خواننده ارائه شده است.

ویژگی‌های این تحقیق

این کتاب سودمند در زمان حیات مؤلف چندین بار به چاپ رسیده است. و پس از ایشان نیز به اهتمام فرزند برومندشان با ویرایش و اصلاحات، چندین بار به زیور چاپ آراسته گردیده است. آن چه در این چاپ مورد اهتمام بوده به این شرح است:

- تکمیل تبویب مطالب، متناسب با محتوای آن؛

- مدرک‌یابی موارد ناقص و فاقد مدرک؛

- اضافه کردن کتاب‌نامه و نمایه آیات و روایات در انتهای کتاب؛

- ویرایش متن کتاب به صورت جزئی.

بر خود لازم می‌بینم که از استاد محترم جناب حجة الاسلام والمسلمین شیخ مرتضی اعدادی که مشوق من در این تحقیق بودند و در طول این کار از رهنمودهای

مشفقانه ایشان بسیار استفاده کردم، و هم چنین از عزیزانی که در مؤسسه معارف عالم آل محمد علیه السلام در آماده سازی این کتاب برای چاپ، با اینجانب همکاری نمودند، تشکر و قدردانی نمایم.

امید دارم طالبان حقیقت، با مطالعه دقیق این کتاب و باقی آثار فقیه و عالم ربانی از علم و دانش و قلم روان آن علامه به نحو شایسته بهره مند گردند و اگر خطا و لغزشی را مشاهده نمودند، از این جانب بوده و از تذکراتشان ما را بهره مند سازند.

جمعه ۱۱ تیر ۱۳۹۴

مصادف با ولادت کریم اهل البیت، امام حسن مجتبی علیه السلام

غلام حسن نجف زاده

مشهد مقدس

مقدمه مؤلف

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ كَمَا هُوَ أَهْلُهُ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُهُ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى أَشْرَفِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ
الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ الْمَعْصُومِينَ، وَاللَّعْنَةُ عَلَى أَغْدَانِهِمْ أَجْمَعِينَ مِنَ الْآنَ إِلَى قِيَامِ يَوْمِ الدِّينِ.

مقام قرآن و عتبات اسلام

سپاس اهل شناس دانش ذات بکتا و بی همتای خالق ذرات و کرات و مُلک و مُلک،
مجری قُلک و قُلک، آفریننده چرخند و پرنده و خزنده و هر جنبنده، مدیر امور جهان،
مدیر عالم پنهان، خالق زمین و آسمان، عبود اهل ایمان، آفریننده انسان و بخشنده
بنان و بیان.

درد نامحدود و سلام نامعدود بر آفتاب فات جلال، مدیر چرخ سعادت، قطب
گردون سیادت، محور عالم انسانیت، مدار جهان کمال و حقیقت، محمد مصطفی ﷺ.
صلوات و سلام بر روان پاک شمس قُلک امامت و مام و ولایت و یازده فرزند آن
بزرگوار، ستارگان درخشان روزگار و آفتاب های نورافشان و مرآت آن بزرگوارانی که
خداوند آنان را با قرآن و قرآن را با آنان قرارداد - آنی از یکدیگر جدا نشدند تا آن که روز
قیامت خدمت آن سرور رسند - و به رسول کریم رُئوف رحیم امر فرمود که آن در را برای
سعادت مردم خلیفه خود قرار دهد تا مردم با تمسک به آن دو به سعادت دنیا و آخرت
رسند؛ و هزاران لعنت بر دشمنان آنان که راه زنان طریق انسانیت و دزدان راه حقیقت اند.
چون دزدان دین و ایمان برای ربودن اعتقادات متدینان به هر حيله و تزویر شبهه
ایجاد می کنند و ضعفای از مؤمنان در دام آنان وحشت زده حیران گشته اند، متوجه
وظیفه ای گشتم که رسول مکرم بیان فرموده؛ و آن این که هرگاه آن چه خارج دین است

در دین داخل شود، عالم باید اظهار علم کند؛ و گرنه، لعنت بر او باد! از این جهت، برخود لازم دانستم که به یاری پروردگار در مقام دفع و رفع شبهات برآیم. امید است خداوند برادران اهل ایمان را از مکر گرگان دین نجات دهد.

انحراف از جاده مستقیم و افتادن در زمین ناهموار و ناهنجار و گرفتار شدن به دزدان و راه‌زنان و درندگان نتیجه و اثر بی‌اعتنایی به دلیل راه و فاصله گرفتن از راهنمای دل‌سوز است.

ریشه‌های اساسی شبهات

ریشه‌های اساسی شبهات و مشغول شدن مغز به موهومات اثر پیروی نکردن از دو راهنمای پرربا و دیرگار پرارزش پیغمبر ﷺ است که برای بعد از رحلت خود به مردم معرفی فرمود و مسلمانان شیعه و سنی در کتب خود از حضرتش نقل کرده‌اند که به حدیث تقلید مشهور گشته و کتاب‌ها نیز در این موضوع نوشته‌اند.

قال ﷺ: إني تارك فيكم كتاب الله وعترتي ما إن تمسكتم بهما لن تضلوا أبداً...؛

من دو چیز وزین و سنگین در میان شما می‌گذارم که باقی می‌گذارم که آن (دو چیز) کتاب خدا و عترت من است. مادامی که به آن دست نزنید، هرگز گمراه نخواهید شد؛ و آن دو از یکدیگر جدا نشوند تا روز قیامت، نزد من وارد شوند.

برای این حدیث شریف، علامه مجلسی در بحار متجاوز از ۱۰۰ روایت از کتب معتبر شیعه و صحاح اهل سنت و کتاب‌های دیگر آنان نقل کرده است.

۱. بحار الأنوار، ج ۲۳، ص ۱۰۴ - ۱۶۶ (باب هفتم از ابواب جمل أحوال الأئمة عليهم السلام... از کتاب الإمامة)؛ به علاوه، به این مفاد، در جلد ۲۲، ص ۲۷۵، ج ۲۳ (باب اول از ابواب ما يتعلق بارتحالها إلى عالم البقاء... از کتاب تاریخ نبی ﷺ) و ج ۲۹، ص ۳۴۰، ج ۷ و ۱۱ از کتاب الفتن والمحن) و ج ۳۶، ص ۳۲۹، ج ۱۸۵ (باب ۴۱ از ابواب النصوح علی امیر المؤمنین علیه السلام... از کتاب تاریخ امیر المؤمنین علیه السلام) و ج ۴۵، ص ۳۱۳، ج ۱۴ (باب ۴۶ از ابواب ما يختص بتاريخ الحسين بن علي عليه السلام) از کتاب تاریخ فاطمه والحسن والحسين عليهم السلام) و ج ۶۵، ص ۲۲، ج ۳۷ (باب ۱۵ از ابواب الايمان و... از کتاب الإيمان والكفر) و ج ۷۴، ص ۲۷۵، ج ۱۱ (باب ۱۱ از ابواب المواضع والحكم... از کتاب الروضة) روایات بسیار است. چنان که در سفینه البحار، ج ۱، ص ۳۳۲-۳۳۵ (ماده: نقل) آمده؛ و حقیر نیز در سفینه البحار، ج ۱، ص ۵۰۸ (ماده: نقل) مواضع دیگری نیز برای این حدیث نقل کردم. (مؤلف)

هم چنین، سید ابن طاووس در کتاب *طرائف* از بسیاری از علمای اهل سنت این حدیث را نقل فرموده است.^۱

از آن جمله، از کتاب *مسند احمد بن حنبل* (یکی از چهار امام اهل سنت) چند روایت،^۲ از *صحیح مسلم* چند روایت،^۳ از کتاب ابن مغالزی شافعی چند روایت^۴ و غیر آن که این مختصر گنجایش تفصیل را ندارد.

ابن اثیر نیز، که از علمای عامه است، در کتاب *جامع الأصول* چند روایت از آن را نقل کرده^۵ که فقیران‌ها را در مکه معظمه در آن کتاب دیدم.

باز، سید ابن طاووس^۶ از کتاب *تفسیر ثعلبی*،^۷ در تفسیر آیه شریفه «وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا»^۸ و نیز از سیدی، در کتاب *جمع بین صحیحین*، به چند طریق از پیغمبر ﷺ نقل فرموده است.^۹

از علمای عامه، فیروزآبادی هم در *تأموس*، در لغت «ثقل»، این حدیث را نقل کرده است.^{۱۰} ابن اثیر نیز در کتاب *نهایه*، در لغت «عثر»^{۱۱} و «ثقل»، این حدیث را نقل کرده؛ و در لغت «ثقل» فرموده است که، جهت آنکه پیغمبر ﷺ کتاب و عترت را ثقلین نام نهاده برای آن است که:

پیروی از این دو و عمل به این دو، ثقیل و سبب است. نیز هر چیز نفیس و پر

۱. *الطرائف*، ج ۱، ص ۱۲۲-۱۱۳.

۲. *مسند احمد بن حنبل*، ج ۴، ص ۴۱۱، ح ۱۹۲۸۵ و ص ۴۱۷، ح ۱۹۳۳۲ و ج ۳، ص ۲۰، ح ۱۰۴ و ص ۲۵، ح ۱۱۱۰۴ و ص ۲۵، ح ۱۱۱۳۱ و ص ۳۶، ح ۱۱۲۱۱ و ص ۷۸، ح ۱۱۵۶۱ و ج ۵، ص ۹۰، ح ۲۱۶۳۴ و ص ۱۱۱، ح ۷۱۱.

۳. *صحیح مسلم*، ج ۸، ص ۱۴۶-۱۴۷، ح ۳۶ [۲۴۰۸] (باب من فضائل علی بن ابی طالب از کتاب فضائل الصحابه).

۴. *مناقب ابن المغالزی*، ص ۲۱۵-۲۱۴، ح ۲۸۱-۲۸۱.

۵. *جامع الأصول*، ج ۱، ص ۲۷۸، ح ۶۶، و ج ۹، ص ۱۵۸، ح ۶۷۰۸.

۶. *الطرائف*، ج ۱، ص ۱۲۲، ح ۱۸۵.

۷. *الکشف والبيان عن تفسیر القرآن*، ج ۹، ص ۱۸۶ (ذیل سوره الرحمن (۵۵)، آیه ۳۱).

۸. آل عمران (۳)، آیه ۱۰۳.

۹. *الجمع بین الصحیحین*، ج ۱، ص ۵۱۵، ح ۸۴۱.

۱۰. *القاموس المحیط*، ج ۲، ص ۳۴۲ (ماده: ثقل).

۱۱. *النهاية فی غریب الحديث والأثر*، ج ۳، ص ۱۷۷ (ماده: عثر).

قیمت را «ثقل» گویند (جمع أثقال)؛ پس حضرت آن دو را ثقل نام نهاده است برای آن که قدر و مقام و شأن آن دو را در میان اُمت بزرگ کرده اهمیت دهد.^۱

نیز، یکی از علمای عامه جناب فخر رازی است که در تفسیر خود، در سوره الرحمن، ضمن تفسیر آیه شریفه: «سَنَفْرُغُ لَكُمْ أَيَّةَ الثَّقَلَانِ»^۲ در آیه اعتصام^۳ و آیه مودت^۴ این حدیث شریف را نقل کرده است.^۵

الم جلیل، محمد قوام و شنوی، در کتاب حدیث ثقلین نیز بعد از نقل الفاظ حدیث رموده است:

این حدیث را بزرگان علمای مذاهب از پیشینیان و معاصران در کتابهای خود مانند صاحب صحیح مسلم و غیره و سنن و مسانید و تفسیرها و کتب تواریخ و لغت و غیره نقل کرده اند.

از آن جمله، صاحب مسند^۶، سنن الترمذی^۷، سنن الدارمی^۸، مسند احمد بن حنبل^۹

۱. النهایة فی غریب الحدیث والأثر، ج ۶، ص ۶۰ (ماد ثقل).

۲. الرحمن (۵۵)، آیه ۳۱.

۳. آل عمران (۳)، آیه ۱۰۳: «واعتصموا بحبل الله جميعاً ولا تفرقوا انکم لو علیکم اية من ربکم فاصبحتن من بعدکم اخواناً وکنتم علی شفا حفرة من النار فان انکم منہا کذلک یبین الله لکم آیاتہ لعلکم تهتدون»؛ شما عموماً به ریسمان محکم خدا (ولایت امیر مؤمنان) چسبید و به راه های مختلف نروید و متذکر شوید نعمت خدا را که بر شما ارزانی داشته با هم دشمن نبردید. خداوند دل ها را تان مهربانی افکند و بر کنار پرتگاه آتش دوزخ بودید نجات داد خدا شما را همین طور آیات خود را بیان می فرماید و اینها را به شما بیاید.

۴. الشوری (۴۲)، آیه ۲۳: «ذلک الذی یبئیر الله عباده الذین آمنوا و عملوا الصالحات من لا اسلک علیہ اجر الا المودة فی الفری ومن یفرق حسنه نرد له فیها حسناً ان الله عفونٌ شکور»؛ این همان بهشت موهبت است که خداوند مژده و رزق به آن را به بندگان مؤمن نیکوکار داده است توای رسول گرامی به اُمت بگو من از شما مزد و پاداش طلب نمی کنم مگر آنکه دوستی و محبت مرا در حق اهل بیت و ذریه ام منظور داشته و دوست دار و علاقه مند به آل عصمت باشید که این نیز به نفع خود شماست زیرا وسیله هدایت یافتن شماست و هر کس کار نیکی کند ما خوبی و خیری بر آن بیافزائیم، زیرا خداوند آمرزنده گناهان و پذیرنده شکر و سپاس بندگانست.

۵. مفاتیح الغیب (التفسیر الکبیر)، ج ۸، ص ۳۱۱ و ج ۲۹، ص ۳۶۱.

۶. صحیح مسلم، ج ۸، ص ۱۴۶-۱۴۷، ص ۳۶ [۲۴۰۸] (باب من فضائل علی بن ابی طالب از کتاب فضائل الصحابة).

۷. سنن ترمذی، ج ۵، ص ۴۳۳ و ۴۳۴، ج ۳۸۱۱ و ۳۸۱۳ (باب مناقب اهل بیت النبى از کتاب المناقب).

۸. سنن الدارمی، ج ۲، ص ۲۹۲، ج ۳۳۱۱ (باب اول فضل من قرأ القرآن از کتاب فضائل القرآن).

۹. مسند أحمد بن حنبل، ج ۴، ص ۴۱۱، ج ۱۹۲۸۵ و ص ۴۱۷، ج ۱۹۳۳۲ و ج ۳، ص ۲۰، ج ۱۱۱۰۴ و ص ۲۵، ج ۱۱۱۰۴ و ص ۲۵، ج ۱۱۱۳۱ و ص ۳۶، ج ۱۱۲۱۱ و ص ۷۸، ج ۱۱۵۶۱ و ج ۵، ص ۹۰، ج ۲۱۶۳۴ و ص ۱۰۰، ج ۲۱۷۱۱.

خصائص نسائی^۱ و مستدرک حاکم^۲ و غیر این کتاب‌ها که زیاد است.^۳

از این حجر هم در کتاب صواعق نقل شده است که حدیث تمسک به ثقلین را متجاوز از بیست نفر از اصحاب پیغمبر ﷺ روایت کرده‌اند.^۴

در کتاب عبقات نیز اسامی بزرگان علمای مذاهب، که از زمان پیغمبر تا قرن سیزدهم این حدیث را نقل کرده‌اند، شرح مفصل داده شده است.^۵

علامه بروجردی در کتاب جامع الأحادیث هم مدارک این حدیث را از کتب عامه و خاصه نقل و اسامی بیش از پانصد نفر را ذکر کرده که حدود چهارصد نفر آنان از علمای عامه‌اند.^۶

اگرچه مفسدان و راهبان گمراه‌کننده نه از قرآن خبری دارند و نه به مقام مقدس عترت پیغمبر ﷺ متوجه‌اند، چون باس تمام کمالات و پایه تمام معارف و رسیدن به مدارج عالی منوط و مربوط به شناسایی کتاب خدا و عترت پاکیزه پیغمبر ﷺ است، ما بحث خود را در دو مبحث قرار داده‌آ، ده شرح می‌دهیم:

اول، معرفت و شناسایی قرآن؛

دوم، شناسایی عترت معصوم و جانشینان در دنیا و آخرت رسول معظم ﷺ که در حدیث ثقلین عدل قرآن کریم قرار داده شده‌اند.^۷

۱. خصائص امیرالمؤمنین (للسناتی)، ص ۹۳.

۲. المستدرک علی الصحیحین (حاکم نیشابوری)، ج ۲، ص ۱۰۹ و ص ۱۴۸ و ص ۵۳۳.

۳. کتاب حدیث ثقلین، ص ۲۶.

۴. الصواعق المحرقة، ص ۲۲۸ (باب فی وصیة النبی).

۵. عبقات الأنوار، ج ۱۸، ص ۹ تا ج ۱۹، ص ۸۲۴.

۶. جامع أحادیث الشيعة، ج ۱، ص ۵۶-۱۵۱.

۷. تعلیقه مصحح: حدیث ثقلین، که بسیار مشهور است، در برخی از مجامع حدیثی به صورت «کتاب الله و سنتی» نیز روایت شده؛ و علمای اهل سنت، برای خدشه در دلالت این حدیث، به این لفظ متمسک شده‌اند.

در پاسخ باید یادآور شویم که حدیث صحیح و ثابت از پیامبر گرامی ﷺ همان لفظ «أهل بیتی» است. روایتی که در آن، به جای «أهل بیتی»، «سنتی» آمده، از نظر سند باطل و مردود است و سند